

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 4(35)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзієвський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 31 жовтня 2012 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 4 (35). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2012. — 236 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Савченко І. О. Модернізація системи державного управління України в аспекті європейської інтеграції	62
Головатий М. Ф. Політична нація як об'єднуючий феномен української державності в процесі консолідації українського суспільства	5	ЮРИДИЧНІ НАУКИ	66
Бидзюра І. П. Право на отличие и диффузию, или как выжить цивилизациям в условиях глобализации	10	Чернуха Н. М., Рижиков В. С. Щодо сутності професійної діяльності фахівців сфери юриспруденції	66
Дахно І. І. Холодний Яр	14	Комаров В. А. Соціальна справедливість у практиці правового регулювання оплати праці найманих працівників	70
Гольцов А. Г. Сучасна західна макроімперія: особливості геополітики	20	Потоцький М. Ю. Міжнародно-правове регулювання використання інтелектуальної власності у господарській діяльності	76
Дікарев О. І. Стратегемність у політиці: WikiLeaks в контексті національних особливостей дипломатії	27	Алейніков А. В. Правове забезпечення системності в організації і функціонуванні місцевого самоврядування	83
Колісниченко Р. М. Політико-медичні особливості електоральної культури молоді в Україні	34	Дяченко В. С. Розвиток системи державного управління охороною здоров'я: Україна і міжнародно-правовий досвід	88
Юсеф Н. Н. Особливості бізнес-культури міжнародних господарських зв'язків країн Арабського світу	41	Калюжна Н. М. Розвиток національного законодавства у сфері державного управління соціальним захистом в аспекті європейської інтеграції	94
Алоян А. Е. Соціалізація господарських відносин	46	Сюр М. Г. Правові механізми забезпечення соціального розвитку у функціонуванні системи державного управління	100
Гецадзе М. Організаційно-правова структура парламентських органів європейських міжнародних організацій	52	Тихоненко Н. М. Правове регулювання процесу приватизації як фактор розвитку системи управління державним майном в Україні	106
Мороз М. І. Державна політика охорони здоров'я в Україні та основні засади її практичної реалізації	58		

Фань Чжожань

Правове забезпечення інформаційної безпеки в системі сучасної міжнародної співпраці 110

Олішевський А. С.

Теоретико-методологічні та правові засади формування кадрової політики служби цивільного захисту 116

Подоляка С. А.

Адміністративні процедури у прокурорській діяльності щодо представництва інтересів особи або держави в суді 124

Соколов О. А.

Правові аспекти визначення суб'єктів адміністративних правопорушень у бюджетній сфері 130

Щокін Р. Г.

Інтелектуальна власність у господарській системі розвитку України 137

Подоляка С. А.

Участь прокурора у цивільних справах 142

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ 148**Магеррамзаде Алібала Саттар огли**

Поняття стійкості фінансово-економічної системи і фундаментальних чинників фінансових світових потрясінь 148

Баєв В. В.

Використання інформаційних технологій в менеджменті якості туристичного підприємства 155

Мехметі І.

Основні механізми та інструменти державного регулювання сільського господарства в розвинених країнах 160

Попадюк Т. С.

Регулювання робочого часу працівників як спосіб нематеріальної мотивації 168

Мустафа Рагмі

Роль інформаційного продукту в системі ринкових відносин 174

Суховей-Хамм Ю. О.

Теоретичні підходи до трактування поняття інновацій у сучасній науковій літературі 180

Тарканій О. М.

Об'єкти контрольної діяльності в системі управління сучасним підприємством 185

Тищик С. М.

Шляхи входження України у світове інформаційне середовище інноваційно-інвестиційної діяльності 189

Чеку Орхан

Визначення поняття “транснаціональні корпорації” 195

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 200**Шконда В. В., Кальянов А. В.**

Форми, методи та шляхи підвищення ефективності підготовки докторантів філософії (PhD) 200

Бистрова Ю. О.

Проблема професійно-трудової соціалізації осіб з вадами інтелектуального розвитку 209

Кот А. Є.

Методичні підходи до оцінки передумов і факторів формування та розвитку трудового менталітету управлінського персоналу 215

Романова Ю. В.

Професійно важливі якості як сутнісна складова кар'єрного потенціалу психолога 221

Хамм О.

Кредитно-варіантна технологія креативного навчання в умовах університетської освіти 228

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 233

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-КУЛЬТУРИ МІЖНАРОДНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ КРАЇН АРАБСЬКОГО СВІТУ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 4(35), с. 41–45

Система існуючих у світовому господарстві зовнішньоекономічних зв'язків по-різному впливала на соціально-економічний розвиток різних держав Близького Сходу через неоднакове їх залучення у світове господарство.

Сукупність складних зовнішніх і внутрішніх суперечностей зумовила роль держави і державного сектору як головної ланки суспільного механізму економічного розвитку в більшості країн Близького Сходу. На особливості бізнес-культури міжнародних господарських зв'язків країн цього регіону значно вплинули науково-технічний прогрес і міжнародні інтеграційні процеси. Протягом чотирьох десятиліть в економічному розвитку арабських країн Близького Сходу сталися кардинальні зміни.

Досягнення низкою держав регіону політичного суверенітету в 60-ті роки, а також усунення позаекономічного примусу сприяли ослабленню їх господарської залежності від Заходу, що стало одним з головних чинників прискорення темпів економічного зростання близькосхідного регіону. Водночас різко ослаб контроль іноземного капіталу над відтворювальним процесом в країнах Близького Сходу. Тим не менш, структура економіки і система її зв'язків зі світовим господарством, які дісталася їм у спадок, перебудовувалися дуже повільними темпами, що помітно вплинуло на формування пропорції відтворення. У результаті, єдиний за своєю природою процес відшкодування та накопичення капіталу за вартістю і в натуральній формі виявився розірваним між внутрішнім і зовнішнім ринками, причому на зовнішніх ринках країни, що розглядаються, зіткнулися з конкуренцією промислово розвинених держав і їх моно-

полій, що призвело до втрати частини виробленого в них національного доходу.

В економіці 1960–1970-х років практично всіх частин досліджуваного регіону відбувалося інтенсивне зростання капіталістичних виробничих відносин. Цьому переважно сприяв нафтовий чинник, у результаті активного впливу якого відбувався процес прискореної інкорпорації, інтеграції нафтовидобувних країн регіону, залучення у світогосподарські зв'язки. Зростаючі економічні та торговельні зв'язки незалежних держав Близького Сходу із західними країнами і труднощі в господарському розвитку тих режимів, які намагалися вирватися з кола традиційних відносин із Заходом, привели до фактичного економічного зближення як з колишніми метрополіями, так і з США.

В зоні Арабської затоки зосереджені найбагатші нафтові родовища світу, там знаходяться потужні виробники і експортери нафти. Країни Близькосхідного регіону завжди займали і продовжують займати особливе місце у світовій торгівлі нафтою. Запаси нафти у Близькосхідному регіоні наприкінці минулого століття були оцінені на рівні більше половини загальних світових запасів, а виробництво — у п'яту частину світового випуску. До найбільших виробників та експортерів нафти належать Саудівська Аравія — 26 % світового видобутку, Іран — 10–12 % видобутку, Ірак — 7–9 % видобутку, Кувейт і ОАЕ — по 6–7 % видобутку, Катар — 2 % ви-

добутку нафти. Також характерним для цього регіону є великі надходження нафтодоларів, що істотно підвищили платоспроможність країн і можуть дозволити збільшити їх запити на імпорту технологій і споживчі товари, ісламський характер та нерозвиненість багатьох елементів місцевих громадських структур, а також здатність держав Близького Сходу регулювати експорт нафти на зовнішні ринки з метою оптимізації валютної виручки.

Розташовані тут країни — Саудівська Аравія, Кувейт, ОАЕ, Катар і Оман — володіють майже половиною світових наявних запасів нафти, яка залишається найважливішим елементом сучасної економіки, забезпечуючи близько 38 % світової потреби в енергії. У 1990 р. США отримували з району Арабського затоки 11 % імпортованої нафти, Японія — 64 %, Західна Європа — 31 %, Китай — 5,0 %. У 2000 р. США отримували з району Арабського затоки — 16 %, Японія — 32 %, Західна Європа — 33 %, Китай — 7,2 %, але в 2010 р. Китай став лідером з імпорту нафти — 30,7 % (див. табл. 1).

Припинення поставок іракської та кувейтської нафти — 4,2 млн бар. на добу — було доволі швидко компенсовано, а потім і перекрито збільшенням експорту іншими країнами — членами ОПЕК (Саудівська Аравія, ОАЕ, Іран, Венесуела). Тим не менш, аж до початку воєнних дій в Арабській затоці (17 січня 1991 р.) ціни на нафту були дещо нестійкі і трималися на досить високому рівні, що пояснювалося нестабільністю політичної ситуації і побоюваннями виходу з ладу нафтових родовищ регіону.

Під час кризи і війни в Арабській затоці, а також у післявоєнний період, рівень видо-

бутку та експорту нафти, а також цін на неї, як, втім, і в минулі роки, мали визначальне значення для економіки країн — виробників цього найціннішого виду сировини. Стосовно Кувейту, то, він відіграє винятково важливу роль в економіці регіону. Досить сказати, що наприкінці 80-х років частка видобутку і переробки нафти перевищувала 40 % валового внутрішнього продукту (ВВП) Кувейту. Емірат займає четверте місце у світі за запасами нафти, які, за даними "Oil and Gas Journal", на 1 січня 1996 р. становили 94,0 млрд бар., або близько 10 % усіх світових наявних запасів. До вторгнення Іраку потужність нафтовидобувної промисловості країни становила 2,5 млн бар. / добу (125 млн. т на рік), видобуток знаходився на рівні 1,8 млн бар. / добу (90 млн т на рік), а виробництво нафтопродуктів — 37,2 млн т на рік.

Втрати, які понесла нафтова промисловість країни, становили, безумовно, левову частку загальних економічних втрат Кувейту від окупації та воєнних дій. За розрахунками журналу "Мідл Іст економік дайджест", економічний збиток, як мінімум, становив 40 млрд дол., при цьому втрати основного капіталу в результаті руйнувань (прямий збиток) оцінювалися в 23 млрд дол., а побічні збитки — в 15 млрд дол. Наведена сума прямого збитку цілком кореспондується з неофіційною оцінкою, опублікованою в "Уолл стріт джорнел". Згідно з цією оцінкою відновлення нафтової промисловості Кувейту обійшлося йому в 10–20 млрд. дол., а відшкодування втрат у інших сферах економіки — в 5–10 млрд дол. Оцінка непрямих збитків включала в себе переважно втрачені доходи від експорту нафти і не враховувала сум, що були виплачені Кувейтом країнам анти-

Таблиця 1

Країни в світовому використанні нафти (у відсотках)

	1991	2001	2005	2010	2011
США	11	16	24,9	26,8	28
Японія	64	32	6,9	6,5	6,0
Західна Європа	31	33	36	38	40
Китай	5,0	7,2	8,6	25	30,7

Країни з найбільшими запасами нафти

Країна	Запаси	% від світових запасів	Видобування	На скільки років вистачить
Саудівська Аравія	264,6	19,8	9713	75
Венесуела	172,3	12,9	2437	194
Іран	137,6	10,3	4216	89
Ірак	115,0	8,6	2482	127
Кувейт	101,5	7,6	2481	112
ОАЕ	97,8	7,3	2599	103
Росія	74,2	5,6	10032	20
Лівія	44,3	3,3	1652	73
Казахстан	39,8	3,0	1682	65
Нігерія	37,2	2,8	2061	49
Канада	33,2	2,5	3212	28
США	28,4	2,1	7196	11
Катар	26,8	2,0	1345	55
Китай	14,8	1,1	3790	11
Ангола	13,5	1,0	1784	21
Члени ОПЕК	1024,9	77,2	33076	85
Увесь світ	1333,1	100,0	79948	46

іракської коаліції (головним чином США) як компенсація їх витрат на проведення воєнних дій. За даними на червень 1991 р., Кувейт виплатив США та іншим країнам понад 20 млрд дол.

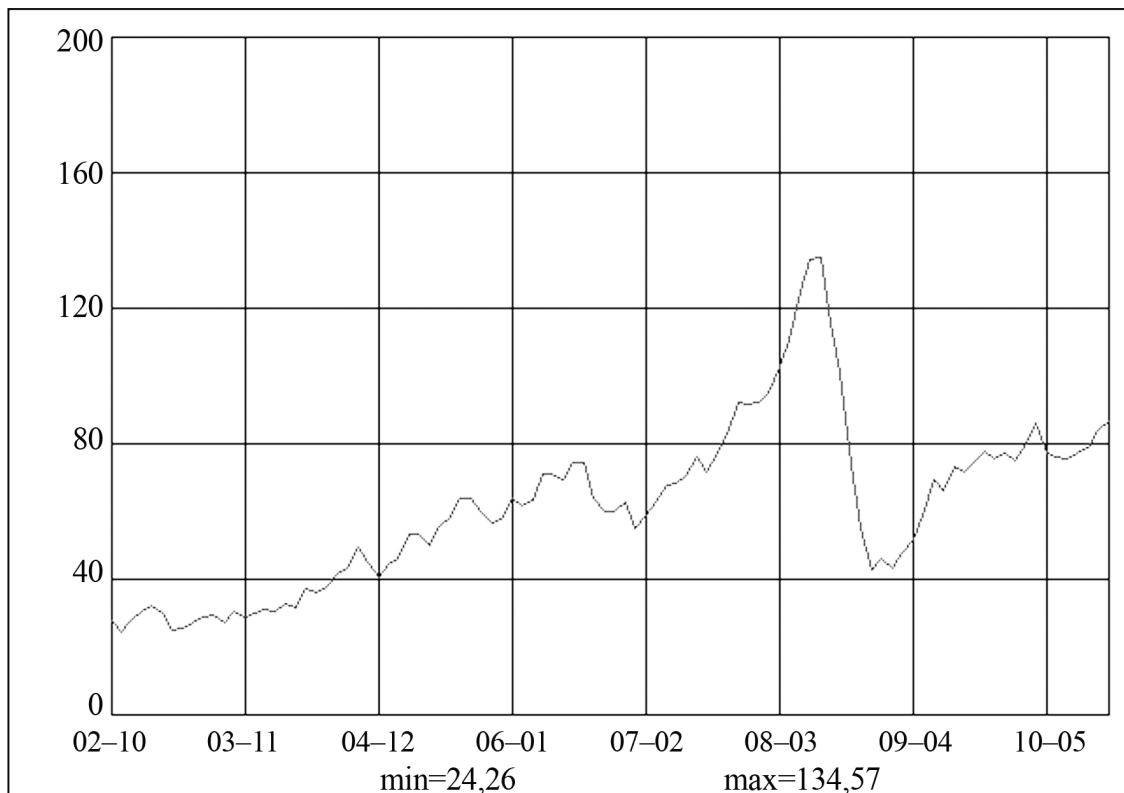
У другій половині ХХ ст. відбувалося стрімке залучення ісламських економік у світове господарство, що було зумовлено наявністю найбагатших запасів нафти в арабському регіоні. Була розпочата і значно збільшилась промислова розробка нафтових родовищ західними нафтовими монополіями в країнах близькосхідного регіону (див. табл. 2).

У ХХІ ст., за оцінками різних експертів, нафтові родовища вичерпають себе, і диспропорція між попитом на нафту та її пропозицією призведе до різкого зростання цін — настане нафтова криза. Дехто вважає, що нафтова криза вже почалася, і зростання цін у 2002–2010 рр. було її ознакою (див. рисунок).

Спостерігалось значне посилення впливу арабських держав спочатку на розподіл доходів від продажу нафти на світовому рин-

ку, а потім на динаміку її видобутку. І все це було пов'язане передусім з діяльністю ОПЕК і Ради співробітництва арабських держав Арабської затоки (ССАГАЗ), що включає шість аравійських нафтовидобувних країн — Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), Саудівську Аравію, Бахрейн, Оман і Катар. Поява ССАГАЗ у 1981 р. відповідала двом відомим тенденціям світового розвитку — глобалізації та регіоналізації. У рамках ССАГАЗ відбувається уніфікація економічних та фінансових інтересів, вироблення єдиних підходів з фінансових та економічних проблем. Завдяки колосальним запасам нафти і газу країни — члени Ради розвивають економіку, виділяють великі кошти в соціальну сферу. Разом з тим за такими ключовими економічними показниками, як ВВП і дохід на душу населення, країни ССАГАЗ вельми істотно відірвалися від інших арабських країн.

Створення національних державних нафтових і газових компаній у результаті викупу власності іноземних нафтових монополій,

Динаміка світових цін на нафту

зростаюча ступінь очищення й переробки сировини, діяльність ОПЕК, у якій країни затоки відіграють провідну роль, привели до значного зростання валютних доходів держав регіону від експорту. Внаслідок диверсифікації економіки країни почали виробляти й експортувати мінеральні добрива, алюміній, лаки і фарби, ряд інших готових виробів, що також збільшило їх валютні доходи. На думку експертів ОПЕК, нині для Саудівської Аравії, як і для інших членів ОПЕК, незважаючи на офіційно прийняті квоти, по суті немає ніяких обмежень на експорт “чорного золота”, оскільки вкрай високі ціни на нафту змушують ОПЕК йти на порушення власних рішень з метою стабілізації міжнародних енергетичних ринків. Державна саудоаравійська нафтова компанія “Арамко” оголосила про плани будівництва нового найбільшого нафтопереробного заводу на березі Червоного моря вартістю до 5 млрд доларів. Комплекс розрахований на переробку 400 тис. барелів на добу. Його продукція — бензин найвищого класу, призначений на експорт, і в першу чергу — в США, а також дизельне паливо — для країн Європи.

Володіючи величезними енергетичними ресурсами, монархії Аравійської затоки належать до найбільш платоспроможних країн світу і є донорами та спонсорами менш розвинених арабських побратимів. Так, на Катар припадає понад 10 % світових запасів газу, Саудівська Аравія займає перше місце з експорту і друге — з видобутку нафти у світі.

Література

1. Шатских С. А. План “Дорожная карта” в оценках участников ближневосточного урегулирования // Востоковедный сборник. — Вып. 5. — М., 2003. — С. 106–112.
2. Экономическая теория национальной экономики и мирового хозяйства: Учебник / Под ред. А. Г. Грязновой и Т. В. Чепелевой. — М.: Юнити, 1998.
3. Щетинин В. Д. Международные экономические отношения: Курс лекций. Вып. 2. — М.: ДА МИД РФ, 1998.
4. Федорченко А. В. Фондовые биржи ближневосточных стран: состояние и перспективы // Ближний Восток и современность. — Вып. 9. — М., 2000. — С. 234–249.

Ближній Схід упродовж усієї своєї довгої історії залишався одним з найважливіших політичних, економічних, релігійних та культурних центрів. Значні запаси нафти на Близькому Сході надали нове політичне й економічне значення регіону в XX–XXI ст.

Ближний Восток на протяжении всей своей долгой истории оставался одним из важнейших политических, экономических, религиозных и культурных центров. Значительные запасы нефти на Ближнем Востоке придали новое политическое и экономическое значение региону в XX–XXI ст.

The Middle East, throughout its long history has been one of the most important political, economic, religious and cultural centers. Significant oil reserves in the Middle East have given a new political and economic importance in the region XX–XXI centuries.

Надійшла 22 травня 2012 р.